

3. zvláštne vydanie Kanadskej mozaiky na tému: POLITICKÝ SYSTÉM KANADY

Premiér menoval novú generálnu guvernérku

Kanadský premiér oznámil 4. augusta nomináciu novinárky haitského pôvodu Michaëlle Jean do funkcie generálnej guvernérky Kanady (na obrázku je premiér s Michaëlle Jean a jej dcérou). Michaëlle Jean, ktorá sa stane prvou černoškou v tejto funkcii, nahradí súčasnú generálnu guvernérku Adrienne Clarkson 27. septembra. Počas nominačného obradu

premiér pripomenul, že sociálne angažovaná novinárka Michaëlle Jean vie, aké je prísť do novej krajiny s nádejou ako jedinou batožinou. „Jej osobný príbeh nám pripomína najcennejšie vlastnosti, ktoré definujú Kanadu – krajinu charakterizovanú rovnosťou príležitostí, teda hodnotou, ktorú si všetci tak vážime,“ povedal Paul Martin. Budúca generálna guvernérka

v príhovore pri prijatí nominácie uviedla, že pre ňu je základnou a najvyššou hodnotou Kanady úcta - úcta k druhým, k ich integrite a dôstojnosti. Michaëlle Jean tiež vyhlásila, že je ženou činu a ako potomok otrokov vyhnaný zo svojej vlasti diktátorským režimom a matka, ktorá si robí starosti o budúcnosť detí, chce zo svojho budúceho úradu urobiť inštitúciu, ktorá bude v spojení s Kanadami všetkých prostredí a najrôznejšieho pôvodu, miesto, kde sa bude hlas občanov rešpektovať.

www.pm.gc.ca

Politický systém v Kanade

Kanada je konštitučnou monarchiou a federálny štát s demokratickým parlamentom. Hlavou štátu je britská kráľovná, ktorú v Kanade reprezentuje generálna guvernérka. Úloha britského monarchu je v dnešnej dobe skôr symbolická, ale jeho zástupkyňa generálna guvernérka, ktorá je menovaná monarchom na základe odporúčania predsedu vlády, hrá dôležitú úlohu v prípade menšinovej vlády. Generálna guvernérka zvoláva a rozpúšťa Parlament, menuje predsedu vlády a je vrchnou veliteľkou ozbrojených síl. Každá kanadská provincia má potom svojho viceguvernéra. Na čele vlády stojí premiér, ktorým sa stáva predseda strany s najväčším zastúpením v Dolnej snemovni. Premiér okrem iného riadi vládu, nominuje napríklad sudcov a veľvyslancov, zúčastňuje sa zasadaní vlády, odpovedá na otázky v Dolnej snemovni (tzv. Question Period), prijíma zahraničné delegácie, reprezentuje Kanadu v zahraničí alebo sa stretáva s občanmi v Kanade. Kanadský parlament so sídlom v Ottawe sa skladá z Dolnej snemovne s volenými členmi a zo Senátu, ktorého 105 členov je menovaných generálnou guvernérkou na doporučenie premiéra. Okrem vyššie spomenutých legislatívnej a výkonnej moci hrá v Kanade dôležitú úlohu i moc súdna.

www.canadianheritage.gc.ca

Najvyšší súd Kanady

Na vrchole pyramídy jedného z troch pilierov vlády v Kanade, súdnicstva, je Najvyšší súd. Kým v Slovenskej republike okrem Najvyššieho súdu existuje ešte Ústavný súd, ktorý stojí mimo sústavy všeobecných súdov, v Kanade je najvyššou odvolacou inštanciou práve Najvyšší súd. Bol ustanovený v roku 1875 a tvorí ho predseda a osem sudcov. Aspoň traja zo sudcov musia byť z Québecu, aby súd mohol plniť funkciu konečného arbitra sporov vo všetkých provinciách krajiny. Kanada má totiž duálny právny systém – civilné, kontinentálne právo v Québecu (podobne ako

SR) a zvykové, anglosaské právo v ostatných provinciách a teritóriách. Ako uvádza na webových stránkach súdu súčasná predsedkyňa Najvyššieho súdu, Beverley McLachlin, súdy hrajú dôležitú úlohu pri presadzovaní kľúčových hodnôt kanadskej spoločnosti: demokratickej vlády, úcty k základným právam a vlády zákona. „Silné a nezávislé súdnicstvo zaručuje, že vláda jedná v súlade s našou ústavou,“ dodáva. Najvyšší súd sa v poslednej dobe čím ďalej častejšie vyslovuje k otázke interpretácie Charty práv a slobôd. Nedávno tak vydal kľúčové nálezy v takých otázkach ako sú sobáše osôb rovnakého pohlavia alebo dostupnosť zdravotnej starostlivosti. Už v roku 1998 vo veľmi dôležitom rozhodnutí stanovil podmienky, za ktorých môžu jednotlivé provincie opustiť federáciu.

www.scc-csc.gc.ca

Rozdelenie moci v rámci federácie

Kanada je federácia, ktorá bola v čase svojho vzniku tvorená štyrmi provinciami (Ontário, Québec, Nové Škótsko a Nový Brunsvik). V súčasnosti má Kanada desať provincií a tri teritória. Federálny štát sa riadi ústavou z roku 1867 a medzi jeho právomoci patria záležitosti týkajúce sa všetkých občanov ako je obrana, zahraničné záležitosti, regulácia medziprovinčného a medzinárodného obchodu, trestnoprávna zodpovednosť a ďalšie. Vláda na úrovni provincií sa potom zaoberá oblasťami ako je vzdelávanie, zdravotné a sociálne služby, občianske právo alebo provinčné a obecné súdy. Tri kanadské teritória (Yukon, Severozápadné teritória a Nunavut) majú rovnako svoju štátnu správu s podobnými právomocami ako sú u provincií, okrem správy pôdy a prírodných zdrojov. Ich právomoci navyiac nevychádzajú z ústavy, ale ručí za ne federálna vláda. Poslednou úrovňou rozdelenia moci je obecná správa, ktorá patrí pod provinčnú legislatívu a stará sa okrem iného o odpad, správu ciest, parky, ale tiež o daň z majetku. Je množstvo oblastí, do ktorých zasahuje viacero úrovní vlády, napríklad doprava, poľnohospodárstvo, príst'ahovalectvo alebo správa prírodných zdrojov. V prípade nejasností má federálne právo prednosť. Začiatkom 60. rokov sa napriek tomu provincia Québec rozhodla k neúčasti vo federálnom programe čiastočne hradenom provinciou a realizovala vlastný obdobný program. Táto možnosť neúčasti vo federálnom programe za podmienky realizácie obdobného programu bola kľúčovým bodom dohody z Meech Lake z roku 1987. Zmluva bola neskôr v referende zamietnutá.

www.canadianheritage.gc.ca

Samospráva pôvodných obyvateľov

Už od ukončenia koloniálnej éry sa predstavitelia pôvodných obyvateľov snažili získať svojim ľuďom legitímne postavenie v kanadskej federácii a docieľiť priznanie práva vládnúť si sami. V auguste 1995 s nimi federálna vláda začala vyjednávať o praktických dohodách, ktoré by samosprávu pôvodných obyvateľov uviedli do praxe. Projekty ako Iniciatíva pre vládu prvých národov si kladú za cieľ odovzdať skupinám pôvodných obyvateľov právomoci, ktoré im umožnia vytvoriť vlastné formy vlády vyhovujúce ich špecifickým historickým, kultúrnym, politickým a ekonomickým podmienkam. Dosiahne sa to posilnením ich fiškálnych právomocí, urovnaním územných nárokov a presunom právomocí v oblasti správy ich územia. Pôvodní obyvatelia tiež budú môcť v niektorých oblastiach práva vytvárať vlastné zákony, rozhodovať o využití finančných prostriedkov a poskytovať svoje programy a služby (napríklad vzdelávacie) vlastným ľuďom a ľahšie vstupovať do ekonomických partnerstiev s ostatnými. Zároveň sa budú vlády pôvodných obyvateľov viac zodpovedať vlastným ľuďom za rozhodnutia, ktoré urobia. Kanadská ústava a Charta práv a slobôd sa však i naďalej budú vzťahovať na samosprávy pôvodných obyvateľov. Federálne a provinčné, respektíve teritoriálne zákony tu tiež zostávajú v platnosti s tým, že v prípade rozporu majú federálne zákony (napr. trestný zákon) prednosť pred ostatnými.

www.inac.gc.ca